

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
KISALTMALAR.....	11
GİRİŞ.....	13
A. Çocuk ve Allah'ın Dünyasına Giriş.....	13
B. Çocuk ve Allah'ı Anlama Yöntemi: Semantik Analiz.....	25

I. BÖLÜM

ÇOCUK VE ALLAH'IN POETİKASI ÜZERİNE DÜŞÜNMEK.....	45
A. Dağlarca'nın Hayatına Dair.....	45
B. Dağlarca İçin Şiir Nedir?.....	50
C. Poetik Özne: Çocuk.....	56
D. Tasavvufi Kavramlar ile Hümanist-Seküler Muhteva.....	62
E. Çocuk ve Allah'ın Poetikasında Gelenek ve Etkiler Meselesi.....	86
F. Çocuk ve Allah'ı Bergson ile Okumak.....	96
G. Çocuk ve Allah'ı Merlau-Ponty ile Okumak.....	109

II. BÖLÜM

ÇOCUK VE ALLAH'I ANLAMADA ANAHTAR KAVRAMLAR.....	117
A. Hayret.....	118
B. Şükür.....	127
C. Nasib.....	132
D. Nedamet.....	141

E. Âşinalık.....	150
F. “Devriyye” Yerine “Dönüş”	157

III. BÖLÜM

ÇOCUK VE ALLAH'TA

İNŞÂ EDİLEN DÜNYA GÖRÜŞÜ.....	167
A. Varlık.....	169
1. Bir Hakikat Alanı Olarak Hayat/Yaşamak.....	170
2. Varlığın Yaşamsallaşması/Dünyevileşmesi ya da Yaşamın Kutsallaşması.....	173
3. Varlığın Niteliği: Organik Yapı.....	178
4. Varlığın Bütünselliği.....	180
B. Bilgi Yaklaşımı.....	184
1. Beden/“Vücudu Yaratmak”.....	184
a. Beden ile Organın Epistemolojik İşlev Bakımından Özdeşliği.....	191
b. İnsan-Hayvan Özdeşliği.....	195
2. Varlık Bilgisinin Niteliği.....	199
a. Hakikatin Zaptedilemezliği ya da Akış Halindeki Dünya.....	199
b. Anonim-Kişisel Öncesi Olması.....	201
C. Çocuk.....	204
1. Sonsuzluk Ögesi Olarak Çocuk.....	205
2. Arzu.....	209
3. Sahih Varoluş Düzeyi Olarak Çocukluk.....	212
D. El/eller.....	216
1. Algılayan El.....	217
2. Yaratan El.....	222
E. Allah.....	226
1. İnanç unsuru olarak “Allah”.....	228
2. Yaratıcılık Niteliği ile “Allah”.....	235
F. Zaman.....	240

1. Zamanın Bütünselliği: Süre.....	241
2. An veya Lahza.....	246
3. Vakitler.....	250
G. Ölüm.....	255

IV. BÖLÜM

ÇOCUK VE ALLAH'IN YAPI, DİL VE ÜSLUP BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	271
A. Çocuk ve Allah'ın Yapı Bakımından İncelenmesi.....	273
1. Nazım Birimi.....	273
2. Nazım Şekli.....	276
a. Çapraz Uyak.....	276
b. Sarma Uyak.....	276
c. Beşli Dizelerden Oluşan Nazım Şekilleri.....	277
d. Dörtlü Dizelerden Oluşan Nazım Şekilleri.....	277
e. Üçlü Dizelerden Oluşan Nazım Şekilleri.....	277
f. İkili Dizelerden Oluşan Nazım Şekilleri.....	278
g. Bentlerinin Dize Sayısı Farklı Olanlar/Tek Örnek "Ahmak".....	279
h. Görüntüye Dayalı Nazım Şekilleri/Hareketli Görüntü.....	280
3. Ölçü ve Duraklar.....	280
B. Dil.....	285
C. Üslup.....	294
1. İmge.....	294
2. İçtenlik.....	300
3. Sapmalar.....	304
a. Yazımsal Sapmalar.....	304
b. Sesbilimsel Sapmalar.....	306
c. Sözcüksel Sapmalar.....	309
d. Dilbilgisel Sapmalar.....	311

e. Anlamsal Sapmalar.....	311
4. Aktarmalar	313
D. Ses, Ritm ve Ahenk Unsurları / Yinelemeler.....	313
1. Sesbirimsel Yinelemeler.....	314
2. Sözdizimsel Yinelemeler.....	320
3. Biçimbirimsel Yinelemeler.....	122
4. Bağlaç, Ünlem, Edat Yinelemeleri.....	323
5. Metinsel Yinelemeler.....	333
ÇOCUK VE ALLAH'TAKİ ŞİİRLERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN TABLO.....	339
SONUÇ.....	349
KAYNAKÇA.....	359

ÖN SÖZ

Osmanlı modernleşmesi başlangıçta askerî, siyasî ve ekonomik ihtiyaçlara yönelik bir takım ıslahat hareketleri olarak gündeme gelmişken, Cumhuriyet dönemine gelindiğinde yeni bir dünya görüşü inşâsı şekline dönüştü. Esasen bu kaçınılmaz bir sonuçtu. Çünkü medeniyet unsuru olarak nitelenebilecek teknoloji, sanat, siyaset vs. gibi alanlar özünde bir temel bakış açısının nihai ürünleri idiler. Osmanlı Modernleşmesi başlangıcından itibaren hep bir ikilem ile malul olarak yürümek zorunda kalmıştı: Batı'nın "olumlu" yanlarını almak, "olumsuz" yanlarından korunmak. Oysa bu, ne teorik ne de pratik anlamda tam olarak gerçekleştirilmesi mümkün olan bir yoldu. Çünkü medeniyet, bütünlüklü bir sistem demektir. Bir medeniyete dahil olmanın onun herhangi bir boyutunu dışlayarak ya da sadece bir kısmını sahiplenerek başarılabilecek bir değişim olup olmadığı tartışmalarıyla seyreden Osmanlı modernleşme süreci, Cumhuriyetin ilanı akabinde daha keskin bir yol ayrımına yönelik tavrı incelemeye başladı. Bu bağlamda yeni bir dünya görüşünün inşâsı hedeflendi. Söz konusu hedefin farklı alanlardaki uzantıları ayrı birer inceleme konusudur.

Cumhuriyet dönemi aydınlarının büyük bir kısmı Türk modernleşmesinin gerçekleşebilmesi için özellikle edebiyat alanında ciddi çabalar gösterdiler. Modern Türk şiirinin önemli temsilcilerinden biri olan Fazıl Hüsni Dağlarca'nın durduğu yer tam da burasıdır. Dağlarca, bir dünya görüşünün temel düşünsel kavramlarının muhtevasına müdahale ederek Türk modernleşmesinin düşün-

sel ve estetik anlamda tekâmülü hedefiyle hareket eden bir şairdi. Osmanlı toplumunun dünya görüşünden ciddi bir kırılma ile uzaklaşmayı gerektiren bu yaklaşıma rağmen şairin başyapıtı kabul edilen *Çocuk ve Allah* için dinî-tasavvufî bir niteliğe en azından tasavvufî bir renge sahip olduğu sıklıkla karşımıza çıkıyordu. Oysa bu bir yanılgı idi. Şair henüz kendi söz dağarcığını oluşturmamış olduğundan, ait olduğu toplumun sözlü ve yazılı literatürünün gölgesinde, eski kavram ve kelimeleri kullanıyordu. Bu kullanımlar okurda söz konusu kelime ve kavramların ait olduğu önceki dünya görüşü ile bağlantısı olduğu izlenimi uyandırıyor. Ancak Dağlarca'nın tasarrufu daha çok sözdizimi anlamında bir kırılmaya tekabül ediyordu. Şöyle ki şair, eski kavram ve kelimelere yeni bir bağlam kuruyor ve onların muhtevasını bu bağlam çerçevesinde yeniden inşâ ediyordu. Böylelikle varlık başka bir şekilde algılanıyor ve diğer tüm alanlar bu algı çerçevesinde yeni anlamlar kazanmaya başlıyorlardı. İşte çalışmamızın bütün muhtevası bu yeni anlam alanını isabetli bir şekilde yorumlama çabasından ibarettir.

Çalışmamız Doğan Hızlan'ın "Dağlarca'da Şiirsel Tasavvufun İzleri" başlıklı makalesinden ilham aldı. Her ne kadar söz konusu makalenin içeriğinden kısmen uzaklaşmış olsa da konuya odaklanmamıza makalenin açtığı ufuk vesile olmuştur. Kendilerine teşekkür etmek isterim.

Akademik çalışmalarımın yönünü Sezai Karakoç'un düşünce ve sanatındaki kavramlara ilişkin doktora tezime ile edebiyatımızın modern dönemine çevirmeme vesile olan ve her daim desteğinden istifade ettiğim hocam Bartın Ün. Rektörü Prof. Dr. Ramazan Kaplan'a, tüm yüksek öğrenim hayatımdaki katkılarından ve desteklerinden dolayı hocalarım Pamukkale Ün. İlahiyat Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Ali Yılmaz ve Yıldırım Beyazıt Ün. İslami İlimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mehmet Akkuş'a şükranlarımı sunarım.

Ayrıca *Fazıl Hüsnü Dağlarca: Hayatı ve Şiiri* isimli basılmamış doktora tezinin önemli bir kısmını e-mail yoluyla şahsıma gönderme lütfunda bulunduğu için Yrd. Doç. Dr. Tacettin Şimşek'e teşekkür ederim. Bu zor şiirin künhüne varmamda kıymetli çalışmalarının büyük katkıları olmuştur.

Çalışmanın kitaba dönüşmesi aşamasındaki katkılarından dolayı Grafiker Yayınevi yetkilileri sayın Necla Yavuz, Erdoğan Yavuz ve tüm çalışanlarına şükranlarımı sunarım.

Bir çalışmanın vücûda gelmesi şüphesiz aile üyelerinin yoğun fedakarlık ve desteğini gerektiriyor. Öncelikle akademik çalışmalarına sonsuz destek ve teşviklerinden dolayı muhterem annem ve babam, Leyla ve Ramazan Yıldız'a şükranlarımı sunarım. Ayrıca Bilkent Ün. Kütüphanesinden bıkmadan usanmadan bana kitap taşıyan büyük kızım Reyryan'a, onlara ayırmam gereken vakitlerinden çaldığım küçük kızım Zeynep Dilâ ile oğlum İlber'e; sonsuz desteği, inanılmaz eleştirileri, tashih ve tetkikleri ile çalışmanın son şeklini almasına büyük katkılarından dolayı eşim Prof.Dr. Eyüp Baş'a teşekkürlerimi sunarım....

Münire Kevser Baş
Ankara, 2013